

Erfgoed bottom-up benaderen? Een casestudy onderzoek naar betekenisgeving

Joris Van Doorselaere

Inleiding:

Eind 2019 maakte de Vlaamse Regering gewag van het invoeren van een historische canon, naar Nederlands model (Vlaamse Regering, 2019). Wanneer over ankerpunten uit het verleden wordt onderhandeld die de identiteit van een regio weerspiegelen, om ze vervolgens vanuit een hedendaagse bril te selecteren en door te geven aan toekomstige generaties, is er sprake van erfgoed. Een canon zorgt voor een top-down verhaal van erfgoed op school. Maar vermoedelijk zullen de vensters ook openingen bevatten om in dialoog te gaan met meer persoonlijke benaderingen. Het erfgoedbegrip is namelijk tijdens de voorbije decennia verruimd en gedemocratiseerd (Grever & Van Boxtel, 2014). Het behelst niet langer louter de opgelegde en statische opvattingen van bovenaf, maar krijgt vorm door persoonlijke betekenisgeving. Dit opent de weg voor een andere benadering van erfgoed op school.

Erfgoededucatie dient niet enkel te vertrouwen op individuele leraren. Gezien het ervarings- en omgevingsgerichte karakter én kansen voor vakoverschrijdend werken (Wils, 2010) dient een school(bestuur) ook een verantwoordelijkheid op te nemen om er mee aan de slag te gaan. Meer zelfs, erfgoededucatie teert op de contextuele omgeving van scholen. Vanzelfsprekend kunnen scholen dit niet alleen. Er dient gesteund te worden op een netwerk van lokale actoren.

Probleemstelling en onderzoeksvraag:

De erfgoedsector ziet heil in zo een brede leer- en leefomgeving (Schoefs & Van Genechten, 2008). Het masterplan (Vlaamse Regering, 2013), dat aan de basis lag van de hervorming van het secundair onderwijs, stipte maatschappelijke betrokkenheid van scholen echter aan als een belangrijk verbeterpunt. Bovendien treedt in het weinige onderzoek naar erfgoededucatie in Vlaanderen naar voren dat erfgoed en erfgoedactoren nog geen grote vertrouwdheid hebben opgebouwd bij leraren (Van der Auwera, Schramme & Jeurissen, 2007; Beunen, Siongers & Lievens, 2016). Daarnaast bleef het perspectief van de leerling nog achterwege. Er is weinig geweten hoe leerlingen zich verhouden tot erfgoed (Savenije, Van Boxtel & Grever, 2014)? Vanuit de bovenstaande insteek luidt de onderzoeksvraag van deze bijdrage: “Hoe geven leerlingen persoonlijk betekenis aan het verleden?”

Methodologie:

De leraar-onderzoeker neemt zijn klas met laatstejaars uit de studierichting humane wetenschappen (n=21) mee in een kunst- en cultuurproject waarin lokaal erfgoed centraal staat. Het project heeft een duurtijd van zes maanden (november 2021 – april 2022). Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is gekozen voor een *case study*. Deze onderzoeksstrategie leent zich goed om een bepaald aspect te doorgronden in een authentieke context (Decin et al., 2016). Vijf leerlingen werden geselecteerd volgens een *single case* en *embedded design* (Yin, 2009). Via een logboek, vragenlijsten, observaties en focusgesprekken wordt onderzocht hoe leerlingen het project ervaren en hoe zij persoonlijk betekenis geven aan aspecten uit het verleden.

Het project steunt sterk op een brede leer- en leefomgeving. Door het vastleggen van de erfgoedwaarde van (verdwijnd) erfgoed via artistieke fotoreportages werkt de school aan maatschappelijke betrokkenheid. Om vervolgens het historisch onderzoek te voeren en lokale getuigenissen op te sporen, krijgen de leerlingen ondersteuning vanuit de heemkundige kring. Tot slot zoekt het project aansluiting bij de buurtwerking van het jeugdhuis, waar ook de uiteindelijke tentoonstelling zal plaatsvinden. Er is gekozen voor 25-29 april 2022, om de koppeling te maken met de Erfgoeddag-week van FARO.

Resultaten en discussie:

Er zijn nog geen (voorlopige) onderzoeksresultaten bekend. Aangezien het om een *case study* gaat, is het niet de bedoeling om de resultaten te generaliseren. De studie hoopt bij te dragen aan de kennisbasis van het spanningsveld tussen een top-down en bottom-up benadering van erfgoed op school.

Referenties:

- Beunen, S., Lievens, J. & Siongers, J. (2016). *Cultuur leren smaken: een onderzoek bij Vlaamse jongeren naar cultuurparticipatie en cultuureducatie*, CuDOS, Universiteit Gent.
- Decin, G., Alaerts, L., Van Dessel, J., Vandersmissen, T. & Vloeberghs, L. (2016). *Onderzoekende leraren: Leidraad voor praktijkonderzoek op school*. Lannoo Campus.
- Grever, M. & Van Boxtel, C. (2014). *Verlangen naar tastbaar verleden. Erfgoed, onderwijs en historisch besef*. Hilversum: Verloren.
- Savenije, G., Van Boxtel, C. & Grever, M. (2014). Learning About Sensitive History: "Heritage" of Slavery as a Resource, *Theory & Research in Social Education*, 42:4, 516-547.
- Schoefs, H. & Van Genechten, H. (2008). *Van denken naar doen: Verslag van het denktraject erfgoededucatie*, FARO, Brussel.
- Van der Auwera, S., Schramme, A. & Jeurissen, R. (2007). *Erfgoededucatie in het Vlaamse onderwijs: Erfgoed en onderwijs in dialoog*.
- Vlaamse Regering (2013). *Nota van de Vlaamse Regering: Masterplan hervorming secundair onderwijs*, ingediend op 5 juni 2013.
- Vlaamse Regering (2019). *Regeerakkoord 2019-2024*. Departement Kanselarij en Bestuur.
- Wils, K. (2010). Geschiedenisonderwijs en erfgoed: Een terreinverkenning, *Hermes*, 14(47), 1-6.
- Yin, R. (2009). *Case study research: Design and methods*, Sage Inc.